

TÜRKİYE'DE SURİYELİ SİĞINMACILARIN SOSYAL VE KÜLTÜREL ENTEGRASYONU¹

*İhsan ÇETİN**

Öz

Bu makale sayıları 2.5 milyonu aşmış Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sosyal ve kültürel entegrasyon meselesini tartışmaktadır. Makalede Suriyelilerin topluma entegre olma eğilimleri ve bu bağlamda Türkçe bilme düzeyleri, dil öğrenme motivasyonları, çocuklarının eğitime devam etme durumları ile toplumla kurdukları evlilik olguları incelenmektedir. Entegrasyona mani olarak ise dışlama ve yabancı düşmanlığı konuları işlenmektedir. Bu çerçevede, Türkiye'de toplumun Suriyeli sığınmacılara dönük tutumları ve bunun dinamikleri tartışılmaktadır. Son olarak, sığınmacıların geleceğe dair düşünceleri tartışılmaktadır. Makale, Suriyelilerin yoğun halde yaşadıkları Adana ve Mersin'de Suriyeliler üzerine yapılan saha çalışmasında elde edilen bulgular ve ilgili diğer çalışmalarda yer alan verilere dayanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeliler, Sığınmacılar, Mülteciler, Sosyal ve kültürel entegrasyon, Türkiye.

Social and Cultural Integration of Syrian Asylum Seekers in Turkey

Abstract

This article argues integration matter of Syrians living in Turkey, whose number reached over 2.5 million in the country. In the article, it is examined that tendencies of Syrian asylum seekers to integrate with Turkish society, and in this sense it discusses the level of Turkish language that they can speak, their motivation towards learning the language, current situation for enrollment of school system and cross marriages between two societies. As obstacles for integration, the article investigates exclusion and xenophobia issues. In this context, it argues the attitudes of Turkish society towards Syrians and dynamics of these behaviors. Finally, the article touches on Syrians' opinions and ideas about their possible future. This article is built mainly on findings which are

¹Bu makale TÜBİTAK destekli 114K581 no'lu 3001 programı araştırma projesinden türetilmiştir.

* Yrd.Doç.Dr., Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, cetinihsan@gmail.com

Makale Gönderim Tarihi: 15.02.2016, Kabul Tarihi: 5.10.2016

collected via field research conducted in Adana and Mersin cities where number of Syrians is high, and on other related sources.

Keywords: Syrians, Asylum seekers, Refugees, Social and cultural integration, Turkey.

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından hazırlanan Küresel Eğilimler raporunda (UNHCR, 2014) 2014 yılı itibarıyla dünya çapında 60 milyon yerinden edilmiş insanın bulunduğu kaydedilmiştir. Bunlardan bazıları mülteci ve sığınmacı statüsünde iken, bazıları herhangi bir resmi statüye sahip olmadan ülke içinde veya dışında evlerinden uzakta yaşıyor haldedirler. Bu insanların %86'sı kalkınmakta olan ülkelerde barınmaktadır. Kıtalarla göre değerlendirildiğinde; en fazla nüfus Asya kıtasında, %47, ardından Afrika; %32, Latin Amerika %12, %7 Avrupa; %7 ve %1'i Kuzey Amerika'da bulunuyor. En fazla mülteci barındıran ülkeler ise sırasıyla Türkiye %11, Pakistan %10,5, Lübnan %8, İran %6, Etiyopya %4,6 ve Ürdün %4,5. Avrupa ve Kuzey Amerika'da mülteci nüfusunun %8'i yani yaklaşık 7,5 milyonu yaşıyor. Dünyanın neredeyse her tarafında, ama özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşanan istikrarsızlık ve çatışmalar her geçen yıl artan sayıda insanların zorunlu olarak evlerini ve yurtlarını geride bırakarak, daha güvenli bölgelere göç etmelerine sebep olmuştur. Yine raporda kaydedildiği üzere, 2013 yılında 51.2 milyon olan yerinden edilmiş insan sayısı 2003 yılında ise 37.5 milyon düzeyindeydi. 2013 yılından 2014 yılına değin gerçekleşen 8.8 milyonluk artış, bugüne değin görülen en yüksek artış olmuştur. Yalnızca 2014 yılında 13.9 milyon kişi yerinden edilmiştir. Bu 2010 yılındaki sayının dört katıdır (UNHCR, 2014).

Bu rekor artışın gerçekleşmesinde en büyük etken; iç savaş sebebiyle yurtlarını terk etmek zorunda kalan ve dünyanın dört bir yanına dağılmış Suriyeli mültecilere aittir. BM kaynaklarına göre iç savaşın başladığı Mart 2011'den bu yana 7.6 milyonu ülke içinde, 4 milyonu da yurt dışında olmak üzere 11.6 milyon Suriyeli yerinden edilmiştir. Rakamlar her geçen gün değişmekle birlikte, bunların 2,5 milyondan fazlası Türkiye'de bulunmaktadır ve bu nüfusun geneline yakını şehirlerde yaşamaktadır. Bugün Suriyelilerin ülkedeki varlıkları apaçık hale gelmiştir. Olgunluk bu mahiyetle gündelik yaşamdan siyasete, akademik alandan sosyal politikalara hayatın birçok alanında tartışılması ve çözüme kavuşturulması gereken bir sorun olarak belirmektedir. Bu noktada aciliyet taşıyan meselelerden biri olarak, gelen bu insanların ev sahibi toplumla uyumlu halde yaşamalarının tesis edilmesi için gerekli entegrasyon politikalarının geliştirilmesi ve uygulanması meselesidir. Bu husus hem sığınmacı konumunda

olan gruplar, hem de ev sahibi konumundaki toplum açısından yarar teşkil eden, toplumsal düzenin tesisi ve sürdürümü açısından gerekli bir mahiyet taşımaktadır.

Bu bağlamda makalede entegrasyon politikalarının kısa tarihçesi, Suriyelilerin sosyal ve kültürel entegrasyon eğilimleri, bunun altında Türkçe dilini öğrenmeleri, çocuklarının eğitimi ve evlilikler konuları işlenirken, diğer bir başlıkta Suriyelilere yönelik dışlama ve Türk vatandaşları arasındaki yabancı düşmanlığı, kimi zaman gerçekleşen nümayişler ve sığınmacıların barınma sorunları konuları tartışılmaktadır. Son olarak, Suriyelilerin geleceğe ilişkin düşünce ve temennileri analiz edilmektedir.

1- ENTEGRASYON POLİTİKALARININ KISA TARİHİ

Ulus devletler içinde kültürel çeşitliliğin siyasi idaresi konusunda tarihsellik içinde çeşitli politikalar üretilmiştir. Bunlardan ilkinin 19. yüzyıl sonları ve 20. yüzyılın başlarında başta ABD olmak üzere, göçmenlerin yoğun halde bulunduğu ülkelerde uygulanmış asimilasyon politikası oluşturur. Daha sonları ergime potası (melting pot) adıyla devam ettirilen bu politikaya göre kültürel çeşitliliklerin, özel aidiyetlerin moderniteyle birlikte milli politika içinde eriyeceği ve böylece milli kimliğin inşa edilebileceği varsayılmıştır. Kültürel homojenleşmeyi ifade eden bu durumun başarılamayacağı anlaşılmasının neticesinde yeni bir paradigmaya geçilmiştir. Çokkültürlülük adıyla bilinen bu yeni politikada kültürel çeşitliliğin realitesi kabul edilmekle birlikte, farklı kimliklere sahip göçmen grupları, azınlıklar vs. ortak birtakım ulusal paydalar etrafında bir araya getirilebileceğini varsayan entegrasyon politikası geliştirilmiştir. Bu politika değişikliğinin temelinde "1960'lardan itibaren özel kimliklerin değerinin ve öneminin yeniden keşfedilmesini sağlayan (yurttaşlıkla ilgili, bölgesel, sömürgecilik karşıtı) bir toplumsal hareketlilik yaratan *etnik yenilenmenin*" (Doytcheva, 2013: 27) olduğu ifade edilebilir. Özellikle Kanada’da öne çıkan çokkültürlülük politikası Avrupa ülkelerinde de uygulanmıştır. Bu politikanın gereği olarak göçmen gruplarının ulusal kimlikle entegrasyonlarının sağlanması amacıyla yıllara yayılan çeşitli politikalar geliştirilmiştir. Bunlar başta ulusal dilin öğrenimi olmak üzere, ekonomik faaliyetlere katılım, sosyal birliktelik ve ortak değerler etrafında kümelenmeyi hedefler bir nitelik taşımışlardır. Bugün için entegrasyon politikalarının yerine ikame edilecek başka bir politika henüz geliştirilmediğinden söz edilebilir. Bu anlamda kültürel çeşitliliğin ulus devlet kapsamında uyum içinde bir arada bulunmasını sağlama konusunda çokkültürlülük ve entegrasyon politikalarının halen geçerliliğini koruduğu rahatlıkla ifade edilebilir.

Entegrasyon çoğulcu toplumun tüm bireylerinin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel yaşamda toplumun tüm bireylerinin etkin katılımı ve karşılıklı ilişkilerini mümkün kılan, ortak aidiyetlikleri ulusal ve yerel düzeyde teşvik eden çok aktörlü bir süreç olarak tarif edilebilir. Bu tanım çerçevesinde entegrasyonun iki yönlü bir süreci kapsadığından bahsedilebilir. Bunlardan birincisi, ev sahibi konumundaki çoğunluğu oluşturan grubun entegre olmasını istediği grupları arasına almaya (inclusion) razı olduğu bir *kabul durumunu* ifade eder. İkinci yön ise bu grupların çoğunluğa dahil olmaya açık halde bulunmaları, bunun motivasyonunu kendi içlerinde barındırmayla alakalı olan *uyum sağlama gayreti* şeklinde formüle edilebilir. Bu manada, entegrasyon yalnızca göçmen veya azınlık gruplarının sorumluluk alanında olmadığı, bu sorumluluğun aynı zamanda başta devlet kurumları olmak üzere, diğer kurumların da toplumu kabul durumuna getirmeye hazırlamaları yönünde sorumluluklar yüklediği çok yönlü ve dinamik bir süreç olarak tarif edilebilir. Sözgelimi, yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığının hakim bir değer olduğu bir toplumda azınlık durumundaki grupların uyum için gösterdikleri tüm çabaların sonuçsuz kalacağı rahatlıkla öngörülebilir bir durumdur. Tersine bir durumda, devletin ve diğer sivil toplum örgütlerinin entegrasyon için uyguladığı politikaların cemaatsel kodlarını çözemediği gruplar karşısında başarısız olacağı yine rahatlıkla tahmin edilebilir. Dolayısıyla her iki tarafın bu değişime açık olmasının entegrasyon için temel bir şart olduğundan bahsedilebilir.

2- SURIYELİLERİN SOSYAL VE KÜLTÜREL ENTEGRASYONU

Hâlihazırda devam etmekte olan ve ilerleyen zamanda ciddiyetinin daha açık şekilde fark edileceği Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de toplumla entegrasyonu meselesi üzerinde durulması gereken esas konuyu oluşturmaktadır. Nitekim, benzer sorunlar son mülteci akınıyla birlikte Avrupalı devletler için de söz konusu olmaya başlamıştır. Ancak bu problemin, İstanbul hariç, yabancı göçmenlerle birlikte yaşama deneyimine sahip olmayan Türkiye toplumunda daha sancılı geçeceği iddia edilebilir. Suriyeli sığınmacıların Türkiye’deki varlığına ilişkin şikayetler, yaşanan sürtüşmeler henüz kitlesel boyuta ulaşmamıştır. Bu gibi durumlar daha çok Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Mersin gibi Suriyeli sığınmacıların yoğun halde yaşadığı bölgelerde gerçekleşmektedir (Ekinci, 2015; Yücebaş 2015; Canefe, 2015). Ancak, bu gibi tepkilerin geçen süreyle birlikte ülke geneline yayılması tehlikesinin de göz ardı edilmemesi gerekir. Nitekim, ırkçı nitelendirilebilecek kimi çevreler tarafından internet ortamında başlatılan ve Suriyelilerin Türkiye’de bulunmasına karşı tavır takılan zenofobik kampanyalar söz konusudur. Saha çalışması sırasında, şaşırtıcı gözlemlerden biri, görüşülen Türk yurttaşların bazılarının, sanki tek bir haber kaynağından beslenmiş gibi, “Suriyeli sığınmacıların ihtiyaçlarının

karşılanması için devletin çalışanlar ve emeklilerden kesinti yaptığını” iddia etmeleri idi. Şaşırtıcı olan ise bunun, hem Adana hem de Mersin’de neredeyse aynı cümlelerle duyulmuş olmasıydı. Bu bir söylenti olsa da, hükümet yetkilileri tarafından ve milyar dolarları bulan Suriyeliler için yapılan harcamaların sıklıkla ifade ediliyor olması halk arasında dolaşan buna benzer söylentilerin inandırıcılığına katkı sunduğu, ayrıca Suriyelilere yönelik olumsuz tutumların güçlenmesine yardımcı olduğundan bahsedilebilir. Bu durum, ekmeği cebren elinden alınıp başkasına verilen bir insanın yaşadığı neyse, aynı duygunun toplumsal bilinçte yaygınlık kazanmakta olduğu tehlikesinin bir ön belirtisi olarak değerlendirilebilir.

Suriyelilerin varlığına duyulan hoşnutsuzluklar ve bunların kimi zaman eylemsel, kimi zaman söylemsel düzeyde dışa vurulması, Türkiye toplumunun henüz cemaat tarzı bir toplumsal yapıya sahip olduğunun bir göstergesi olarak düşünülebilir. Cemaat tipi toplumlara özgü olan “biz” duygusu Suriyeli sığınmacıların kolaylıkla “öteki” olarak konumlandırılmasına imkan vermektedir. Bu da, makalede esas mesele olarak işaret edilen entegrasyon meselesinin Türkiye için ne denli kritik bir sorun mahiyetinde olabileceğini göstermektedir. Sorunun ciddiyeti Türk vatandaşlığına geçen Suriyelilerin sayısının artması ve bu sığınmacıların kalıcı hale geldikleri düşüncesinin yaygınlık kazanması sonrasında daha da görünür hale geleceği rahatlıkla öngörülebilir. Altı çizilmesi gereken husus Suriyelilerin varlığının kabulü ve bazı çevrelerin toleransı, Suriye’deki iç savaşın devam etmesi ile bunların halen “geçici” statüsünde değerlendirilmeleriyle yakından bağlantılıdır. Bu statünün kalıcılık yönünde değişmeye başlaması, Türkiye Cumhuriyeti devleti ve toplumunun başka argümanlar geliştirmesinin yolunu açacaktır. Tüm bu süreç genel bir değerlendirmeye tabi tutulduğunda; Suriyeli mültecilerin her geçen gün Türkiye’de tutunma ve yerleşik hale gelme fiili durumunun gerçeklik kazandığı ileri sürülebilir. Zamanla Türkçe konuşma düzeylerinin yükselmesi de yerleşik hale geçmelerini ayrıca kolaylaştırmakta. Ama bu durumun Türkiye toplumuna entegrasyonla sonuçlanacağını iddia etmek bugün için güç. Çünkü entegrasyon, yukarıda ifade edildiği üzere, çift taraflı işleyen bir süreçtir, yani bir yandan toplumla bütünleşmeye çalışan küçük grup diğer yandan bu grubu kabul edecek bir büyük grubu şart koşar.

Bu bağlamda Suriyeli sığınmacıların entegrasyonları açısından en büyük engelin, *geçici koruma statüsüne*² bağlı olarak "misafir" olarak

²Suriyeli sığınmacılar Ekim 2014 tarihli yönetmelikle 2001 Avrupa Geçici Koruma Direktifi çerçevesinde geçici koruma statüsüne alınmışlardır.

değerlendirilmeleri ve bunun doğal bir sonucu olarak sosyal ve ekonomik süreçlere etkin katılımlarının gerçekleşmemesi şeklinde özetlenebilir. Kalıcı olabilecekleri düşüncesinden hareketle kurumlar düzeyinde paradigmatik bir değişikliğin gerçekleşmemesi bu kitlenin bazı gruplarında marjinalleşmeye doğru bir eğilimin ortaya çıkma riskinin muhtemel olabileceği ayrıca not edilmelidir. Bunun yanında toplumsal düzeyde kabulün yaratılması diğer kritik bir hususu oluşturmaktadır. Bu noktada en büyük sorumluluğun kuşkusuz siyaset kurumuna düştüğünden söz edilebilir. Tüm bunların ise Türkiye'nin hem devlet katında hem de kurumlar düzeyinde bir göç ülkesi olma yolunda ilerlediğinin bilincine varılması ve buna uygun politikalar üretmesiyle yakından bağlantılı olduğu savunulabilir.

3- ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Türkiye'de şehirlerde yaşayan Suriyeli sığınmacıları sosyal, ekonomik ve kültürel yönleriyle inceleyip, ev sahibi konumundaki Türkiye toplumuyla birlikteliklerinin olası sonuçlarına ilişkin çözümler yapmayı amaçlayan bu çalışma esas itibarıyla bir saha çalışmasına dayanmaktadır. Araştırma evrenini Türkiye'de kent merkezlerinde kendi imkanlarıyla yaşamlarını idame ettirmeye çalışan Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Araştırma sahası için ise nüfuslarının çok fazla olduğu Adana ve Mersin illeri seçilmiştir. Dolayısıyla araştırma örneklemini bu şehirlerin çeşitli semtlerinde yaşayan Suriyeliler oluşturmuştur. Adana'da bu semtler; Meydan ve Gürselpaşa iken, Mersin'de bunlar; Yeni Pazar-Hal mahalleleri, Yeni Mahalle ve Mezitli olarak seçilmiştir.

Araştırma sahası için Adana ve Mersin illerinin tercih edilmesinin sebeplerinden birisi; bu şehirlerin farklı dönemlerde Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden yoğun göç almış olmaları sebebiyle çoketnili ve dinamik bir nüfusa sahip olmaları, bu sebeple de göç ve entegrasyon olguları bağlamında çok sayıda sosyolojik malzeme barındırmalarıdır. 1950'li yıllar sonrasında yaşanan içgöç hareketlerinin başlıca varış noktalarından biri Adana iken, Mersin 1990'lı yıllarda zorunlu göçlerin öncelikli duraklarından biri olmuştur. Bu açıdan her iki şehrin, göç etmiş insanların kent ve yerleşik toplumla uyum örüntüleri, ev sahibi-misafir karşılaşması, kentleşme sorunları gibi konularda uygun ortamları sağladıkları savunulabilir. Adana ve Mersin'de hem toplumsal hem mekansal ayrışmanın varlığından söz edilebilir. Semtlerin birçoğu etnik, bölgesel ve sınıfsal kimliklere göre ayrılmış durumdadır. Bu yapı bağlamında Adana ve Mersin'e yerleşen Suriyelilerin gösterdikleri dağılım

üzerinden etnik ve sınıfsal durumlarına ilişkin birtakım öngörülerin geliştirilmesi mümkün olmaktadır.

Saha çalışmasına dayanan bu araştırmada bulguların toplanması için pilot uygulama sırasında yapılandırılmış bir görüşme cetveli kullanılmıştır. Bu cetvelde çoktan seçmeli soruların yanı sıra, ucu açık sorular da yer almıştır. Sorular araştırmacı tarafından görüşmeciye yöneltilmiş, verilen yanıtlara göre seçenekler işaretlenmiş veya boşluklar doldurulmuştur. Görüşmelerin tümüne yakını araştırmacı tarafından Arapça dilinde gerçekleştirilmiştir.

Görüşme cetvelinin yanı sıra derinlemesine görüşme, sohbet grupları gibi diğer görüşme tekniklerine de başvurulmuştur. Bu görüşmelerde görüşmeciler mümkün olduğunda serbest bırakılmış, konular ve sorular kişilerin anlatımlarına göre şekillenmiştir. Saha çalışması süresince gözlem kayıtları tutulmuş ve bunlar bulguların analizlerinde kullanılmıştır.

4- DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

Bu başlık altında saha çalışması sırasında görüşülen bireylerin şehir ve cinsiyet dağılımları, yaş, doğum yeri, gelinen yer ile eğitim düzeyleri ve mesleki dağılımları gibi demografik özellikleri incelenmiştir.

Şehir, Cinsiyet ve Yaş

Adana ve Mersin şehirlerinde yapılan saha çalışması neticesinde cinsiyete göre görüşmeci dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Toplam görüşmecilerin %74’ü erkek, %26’sı ise kadınlardan oluşmuştur. Şehirlere göre görüşmelerin %62,7’si Mersin’de, %37,3’ü ise Adana’da gerçekleştirilmiştir. AFAD 2014 verilerine göre kamp dışında yaşayanların cinsiyet dağılımı %48.5’i kadın %51.5’de erkek şeklindedir. Görüşmeler 18 ve sonrası yaşlarda olan bireylerle gerçekleştirilmiştir. Görüşmecilerin yaş ortalaması 35,4 iken, erkeklerde bu rakam 36,9, kadınlarda ise 31,1.

Doğum Yeri ve Gelinek Yer

Araştırma kapsamında Adana ve Mersin’de görüşülen bireylerin büyük bir çoğunluğu Halep doğumlulardan oluşmaktadır. Halep doğumlular %70’lik oranı oluştururken, Şam ve Humus doğumlular %9.3’er oranlara, Haseke %2.7 İdlip ise %2’lik orana sahiptir. AFAD 2014 verilerine göre ise kamp dışındaki Suriyelilerin doğum yerlerine göre dağılımı şu şekildedir: Halep %44.4, Rakka %21.8, Haseke %10.9, İdlip %5.3, Şam %5.3, Deyzror %4.5. Her iki veride de Halep doğumlular en yüksek sayıyı oluşturmaktadır. Bu oranlardan hareketle, Türkiye’ye sığınmış Suriyelilerin ağırlıklı olarak Halep doğumlulardan oluştuğu savunulabilir.

Yine Suriyeli mültecilerin geldikleri şehir dağılımlarına bakıldığında, bu oranların bireylerin doğum yerleriyle bire bir örtüştüğü görülmektedir. Adana ve Mersin'deki Suriyelilerin %72,7'si Halep'ten, %9,3'ü Humus'tan, %8,7'si Şam'dan gelmiştir. Geriye kalanlar İdlib, Haseke ve Kamışlı gibi şehirlerden gelmişlerdir.

Görüşmeler sırasında bireylerin etnik kimliklerine dair doğrudan soru sorulması halinde görüşmelerde rahatsızlık yarabileceği ihtimali sebebiyle, sohbetler sırasında bu konuya ilişkin bilgiler dolaylı toplanmıştır. Sistematik bir nitelik taşıyor olsalar da, araştırmaya dahil olan Suriyelilerin ağırlıklı olarak Arap-Sünni oldukları ifade edilebilir. Yine Halep ve çevresinden gelmiş önemli bir nüfusa sahip Kürt-Sünni mülteciler görüşmeciler arasında yer almıştır.

Eğitim Düzeyi

Eğitim durumları açısından Suriyeli mülteciler incelendiğinde, eğitim düzeyi kategorileri arasında en sıklık gösterenin lise düzeyi olduğu görülmektedir. Okuma yazma oranı %14 iken, bu oran erkeklerde %12,6 kadınlarda ise %17,9'dur. Cinsiyetler arası en önemli farklılık ilkökul ve lise kategorilerinde görülmektedir. %20,7'lik oranla ilkökul mezunu erkeklerin oranı %5,1'lik orana sahip kadınların dört katı iken, lise mezunu kadınların oranı %46,2 erkeklerin ise %19,8'dir. Fakülte mezunları toplamda %16,7 iken bu oran erkeklerde %18,9 kadınlarda ise %10,3'tür.

5- SURİYELİLERDE SOSYAL VE KÜLTÜREL BÜTÜNLEŞME EĞİMLERİ

Bu başlık altında Suriyeli sığınmacıların Türkçe dili öğrenimi, çocuklarının eğitim durumları ve Türk vatandaşlarıyla evlilik yapma eğilimleri incelenmektedir.

Türkçe Dili Öğrenimi

Birlikte yaşanan toplumun dilinin öğrenilmesi sosyal ve kültürel entegrasyonun kapısını aralayan, bu manada uyum sürecinin zeminini oluşturan bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu manada Türkçe dilinin öğrenilmesi Suriyeli sığınmacıların toplumsal uyumlarının sağlanması açısından en temel hususlardan birisini oluşturmaktadır. Ev sahibi toplumdaki bireylerle bağın kurulması, ortak aidiyetler geliştirmenin yolunu açan ortak dil bu anlamda vazgeçilmez bir hususu oluşturmaktadır. Bu sebeptendir ki, göç alan Avrupa ve Amerika kıtası ülkelerinin, gelen göçmenlere zorunlu kıldığı ilk şartlardan birisini ulusal dilin öğrenimi olmaktadır. Örneğin, Almanya oturma vizesi başvurusunda bulunan bireylere dil sınavından geçme şartını uygulamaktadır. Nitekim Avrupa'da yaşayan göçmen grupları üzerinde yapılan araştırmalarda, bulunulan

ülkenin dilinin öğrenilmesi ile bireylerin entegrasyonları arasında doğru orantı olduğu tespit edilmiştir (bkz. Özmen, 2012)

Suriyeli sığınmacılar açısından değerlendirildiğinde, sığınmacılar arasında Türkçeyi öğrenmeye yönelik güçlü bir motivasyonun olduğundan bahsedilebilir. Türkçeyi çok az düzeyde öğrenmiş bireylerin görüşmeler sırasında öğrendikleri sınırlı sayıdaki Türkçe kelimelerle cevaplar vermeye çalıştıkları gözlenmiştir. Dahası Türkçeyi öğrenmeyi istediklerini açık bir dille ifade etmişlerdir. Ancak hem Türkçe pratik yapacak insan sayısının çok az olması, hem de buna yönelik kursların bulunmaması sebebiyle öğrenemediklerini dile getirmişlerdir.

Türkçeyi konuşamama Suriyeli sığınmacıların yaşadığı en önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır. Dil engeli sığınmacıların Türk vatandaşlarıyla kurdukları sosyal ve ekonomik ilişkilerde zorluklarla karşılaşmalarına sebep olurken, bu durum aynı zamanda Suriyelilerin kendi aralarında kümelenmeler oluşturmalarını, toplumdan kopuk sosyal ve mekansal yapılanmalar yönünde eğilimler geliştirmelerine sebep olmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, Suriyeliler Türkçe konuşamadıkları için Türkiye toplumuyla bütünleşmede sıkıntılar yaşamaktadırlar. Bu da onları topluma yabancılaştırmaktadır. Adana ve Mersin örneğinde olduğu gibi, bu illerde Suriyelilerin yoğunlukla yaşadıkları semt ve mahalleler oluşmuş durumda. Bu gibi mekansal kümelenmelerin yaratabileceği muhtemel sorunlardan birisi, bu semtlerin zamanla kendi içine kapalı, içinde buldukları toplumdan kopuk getto tarzı bölgelere dönme ihtimali olabilecekleri şeklinde ifade edilebilir.

Durum henüz bu noktaya gelmiş değildir. Suriyelilerin Türkiye toplumuyla kaynaşma ve Türkçeyi öğrenmeye dönük eğilimlerinin canlı olduğundan bahsedilebilir. Bu bulgu AFAD verilerine de yer almıştır. AFAD (2014) verilerine göre kamp dışında yaşayan Suriyelilerin %85,6'lık gibi büyük çoğunluğu Türkçe öğrenmek istediğini belirtmiştir.

Suriyelilerin Türkçe dilini öğrenme yönünde sahip oldukları yüksek motivasyonun ardında yatan birkaç etmenden bahsedilebilir. Bunlar, işgücü piyasasına dahil olma, gündelik yaşamı birçok manada kolaylaştırması, mültecilik kimliğinden sıyrılıp çoğunluğun bir parçası olabilme ve yerleşik hale gelebilmenin öncelikli şartlarından biri olması şeklinde sıralanabilir. Yerleşik olma yönünde mültecilerin taşıdığı güçlü eğilimin ülkelerinde devam etmekte olan savaşın uzun yıllar süreceğine dair taşıdıkları kuvvetli kanaatten ileri geldiğinden bahsedilebilir. Birlikte yaşadıkları toplumla uyum içinde yaşama ve onunla kaynaşma Suriyeli mülteciler için sınırlı seçenekler arasında yapılabilecek en rasyonel yol olarak görülmektedir.

Araştırma bulgularına bakıldığında, Türkiye'de bir yıldan fazla süredir yaşayan Suriyelilerin dertlerini anlatabilecek düzeyde Türkçeyi öğrendikleri gözlenmiştir. Bu bulguya göre Türkiye'de bulunma süresi ile Türkçeyi konuşma düzeyi arasında 0,52 oranında bir korelasyon olduğu görülmektedir. Mersin ve Adana'da görüşülen Suriyelilerin %42'si Türkçeyi hiç konuşmadığını, %43'ünün zayıf düzeyde, %11'i orta ve %4'ü iyi derecede konuşabildiğini ifade etmiştir.

Türkçenin bilinmemesinin yarattığı zorluklar başka bir araştırmada da kaydedilmiştir. Suriyeli Khaled Türkçeyi bilmediği için yaşadığı bir zorluğu şu şekilde anlatmaktadır:

"Mesela geçenlerde pazardan domates alıyorum. Benden önce alan bir buçuk lira verdi, bize üç lira dediler. Burada dil bilmiyoruz, onun için de eziyorlar bizi. Kendi ülkemde bana hakaret etseler onlara cevabını veririm. Ama burada neyin ne olduğunu bilmiyoruz" (Akdeniz, 2014: 60).

Bir diğer araştırmada dil engeli sebebiyle çalışmayan ev kadınları ve çocukların zamanlarının neredeyse tamamını ev geçirdikleri kaydedilmiştir. Bu engel aynı zamanda komşuluk ilişkilerinin zayıf bir seviyede seyretmesinin etkenlerinden biri olmaktadır (Deniz vd. 2016b). Bu bağlamda hem devlet hem de sivil toplum örgütleri tarafından Suriyelilerin Türkçeyi öğrenebilmeleri için dil kurslarının açılmasının entegrasyon açısından elzem olduğundan bahsedilebilir. Bu kazanımın mültecilerin ev sahibi toplumla kaynaşmaları ve uyum içinde yaşamları açısından büyük kolaylıklar yaratacağı rahatlıkla ifade edilebilir.

Çocukların Eğitimi

Suriyeli sığınmacılar konusunda yaşanan en büyük sıkıntılardan bir diğeri okul çağındaki çocukların eğitimlerine devam edememeleri sorunudur. Suriye'deki iç savaş yalnızca milyonlarca insanı yerinden etmekle kalmamış, aynı zamanda eğitimleri yarıda kalmış veya okula hiç başlayamamış yüz binlerce Suriyeli çocuk ve gencin okul sistemi dışına itmiştir.. Özellikle iç savaşın başladığı 2011 yılından itibaren okul çağına erişmiş ama hiç okula gidememiş ve Türkiye'nin dışında Ürdün, Lübnan gibi diğer ülkelerle birlikte sayıları yüz binleri bulan çocuklar Suriye'nin "kayıp kuşağını" oluşturmaya çoktan başlamıştır.

Saha çalışmasında elde edilen bulgular bahsedilen bu iddiaları destekleyecek bir nitelik taşımaktadır. Adana ve Mersin'de çocuk sahibi 109 ailenin ortalama çocuk sayısı 3,6 iken, okul çağındaki çocuk/çocukları olan 94 ailede okula devam eden çocuk sayısı ortalaması 0,7'dir.

Tablo 1: Çocuk sayısı ve eğitime devam eden çocuk sayısı dağılımları

	N	Min	Max	Mean	Std. Dev.	Variance
Kaç çocuğunuz var?	109	,00	15,00	3,6239	2,68324	7,200
Bunların kaç tanesi okula gitmektedir?	94	,00	5,00	,7979	1,23201	1,518

Sayının bu denli az olmasının başlıca sebebi, Suriyeli sığınmacılar konusunda saha çalışmasının yapıldığı tarihe değin MEB tarafından o güne kadar herhangi bir düzenlemenin yapılmamış olmasıdır. Bir başka ifadeyle, Suriyelilerin eğitimlerine devam etmeleri süreci 2015 tarihine kadar henüz belli bir standarda bağlanmış değildi. Karmaşıklaşan bu durum karşısında MEB tarafından 23/09/2014 tarihinde yayınlanan 4145933 sayılı genelgede yabancıların eğitim-öğretim faaliyetlerinin dayanacağı esaslar belirlenmiştir. Bu genelgeyle birlikte ilk defa okul çağındaki yabancı çocukların eğitim-öğretimlerinin yapılacağı geçici eğitim merkezlerinin il ve ilçelerde kurulması kararlaştırılmıştır. Bu gibi merkezlerde eğitim Türkçe ve Arapça dillerinde yapılmaktadır. Eğitim Suriye müfredatının değiştirilmesi yoluyla ağırlıklı olarak Arapça dilinde yapılmaktadır. Türkçe verilen dersler ise Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı derslerinden oluşmaktadır. Bunun için öğretmen ve Suriyeli usta öğreticiler istihdam edilmektedir.

Suriyeli çocukların okullara kayıtları il eğitim komisyonu tarafından merkezi yerleştirme yoluyla gerçekleşmektedir. Ancak kayıt işlemlerinde bürokratik sürecin karmaşıklığı ve iletişim problemleri gibi sebeplerle birçok Suriyeli ebeveyn bunun üstesinden gelemeyeceğini düşünerek çocuğunu okula yazdırmaktan vazgeçmektedir.

Geçici eğitim merkezlerinin dışında, bu gibi merkezlerin bulunmaması veya kapasitelerinin yetersiz olması halinde, Suriyeli okul çağındaki çocuklar devlet okullarına da kaydolabilmektedir. Bu süreç de yine merkezi yerleştirme yoluyla yapılmaktadır. Fakat geçici eğitim merkezlerinden farklı olarak, devlet okullarındaki Suriyeli çocuklar kaynaştırmalı eğitim çerçevesinde MEB müfredatı çerçevesinde eğitim görmektedir.

Bu gibi okullarda görev yapan okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerde; “Suriyeli çocukların zorlanmadan eğitim sürecine intibak ettikleri, Türkçeyi kısa

sürede öğrendikleri, Türk ve Suriyeli çocuklar arasında büyük sorunlar yaşanmadığı, buna karşın Türk vatandaşı bazı velilerin çocuklarının eğitim gördüğü okul ve sınıflarda Suriyelilerin çok sayıda olmasına tepki gösterdikleri” aktarılmıştır.

Devlet tarafından sağlanan eğitimin dışında Suriyeliler tarafından kurulmuş ve Suriyelilere dönük temelde Arapçaya dayanan eğitim veren eğitim merkezleri de bulunmaktadır. Ancak bu merkezler ücretli olmaları sebebiyle yalnızca belirli bir kesimin çocukları buralardan faydalanabilmektedir.

Suriyelilere yönelik eğitimde çözüme kavuşturulmamış başlıca sorunlardan bir diğerini ise diploma sorunu oluşturmaktadır. Türkiye’de eğitim gören ve öğrenimi tamamlayan Suriyeli öğrencilere aldıkları eğitimin içeriği ve süresini gösteren öğrenim belgesi verilmektedir. Bu belge hiçbir şekilde diploma yerine geçmemektedir. Veriliş amacı daha çok Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönmeleri halinde eğitim kayıtlarını gösteren bir kanıt olma özelliği taşımaktadır. Bu belgenin üçüncü ülkelerde tanınmasına dair ise henüz resmi bir açıklama yapılmamıştır.

İnsan Hakları İzleme Örgütü tarafından Kasım 2015’te yayınlanan rapora göre Türkiye’de okul çağında olan 708.000 çocuk bulunurken, 2014-2015 eğitim-öğretim yılına bunlardan yalnızca 212.000’i ilk, orta ve lise düzeyindeki örgün eğitime devam etmiştir. Raporda Suriyeli çocukların üçte ikisine denk düşen 485 bin civarındaki çocuğun okul sisteminin dışında olduğu vurgulanmaktadır (Human Rights Watch, 2015). Beşinci yılına giren Suriye’deki iç savaşın yarattığı en büyük trajedilerden biri olarak bu süre zarfında eğitim hakkından mahrum kalmış ve literatüre “kayıp kuşak” olarak geçecek bir nesile sebep olması şeklinde ifade edilebilir. .Oysa, Geçici Koruma Yönetmeliği’nde ana sınıfından üniversiteye kadar Suriyeli sığınmacıların eğitim hizmetlerinden yararlanmasına dair düzenlemeler yer almaktadır. Buna rağmen anadillerinde eğitim alabilecekleri okulların ve öğretmenlerin yetersizliği sebebiyle Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu bu haktan yararlanamamaktadır. Okul sistemi dışında kalan çocukların yine önemli bir çoğunluğu geçim sıkıntısına bağlı olarak çalışmak zorunda kalmaları sebebiyledir. Eğitim sorunu geçim sorununun yanında tali bir düzeyde kalmaktadır (Deniz vd., 2016c).

Üniversite eğitimi konusunda da birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Göçlerin yoğunlaşmasıyla birlikte YÖK 5737 sayılı 3 Eylül 2012 tarihinde aldığı karar üzerine belirlenen yedi üniversitede "özel öğrenci" statüsünde kayıt olma hakkı tanımıştır. Yine “Bakanlar Kurulu Suriyeli mültecilerin 2014/2015 akademik yılında, devlet üniversitelerindeki öğrenim harçlarından muaf tutulduğunu duyurmuştur. Üniversiteye yerleştirmeler Yabancı Öğrenci

Sınavından (YÖS) alınan puana göre yapılmaktadır. Bunun dışında Türkiye Bursları kapsamında Suriyelilere burs imkanı sağlanabilmektedir.

Evlilikler

Evlilik kurumu yarattığı akrabalık ilişkileri sebebiyle farklı toplumlar arasında kaynaşmayı ortaya çıkaran, dolayısıyla toplumları birbirine yakınlaştıran bir işleve sahiptir. Evliliğin bu işlevinden dolayı tarih boyunca bu olgunun devletler arasında işbirliğini güçlendirmek için de kullanıldığı tarihsel kayıtlar altında bilinen bir husustur. Suriyeliler örneğinde de iki toplum arasında gerçekleşen evliliklerin Türkiye ve Suriye toplumları arasında bütünleşmeyi kolaylaştıracağı iddia edilebilir. Bu durum yalnızca ortaya çıkan akrabalık müessesesi nedeniyle değil, aynı zamanda Suriyeli yurttaşlara Türk vatandaşlığı şansını da verebilmesi açısından önemli bir hususu oluşturmaktadır. Bu sebeple evlilik durumuna ilişkin bulgular Suriyelilerin toplumla kuracakları entegrasyon hakkında önemli bir gösterge olarak kabul edilebilir.

Araştırma bulgularına göre Suriyelilerin yalnızca %12'sinin ailelerinden bir veya birkaçı Türkiye'ye gelmelerinin ardından evlenmiştir. Bu evliliklerin ise yalnızca 6'sı Türk vatandaşı biriyle (genelde Suriyeli kadının Türk vatandaşı bir erkekle evlenmesi şeklinde), 12'si ise Suriyelilerin kendi aralarında yaptıkları evlilikler şeklinde gerçekleşmiştir.

Rakamlardan hareketle Türk ve Suriye vatandaşları arasında evliliklerin henüz çok az sayıda gerçekleştiğinden bahsedilebilir. Ancak Suriye'de iç savaşın başlamasından önce, özellikle vizelerin kaldırıldığı dönemlerde iki toplum arasında birçok evliliğin gerçekleştiğini de ayrıca not etmek gerekir.

Her iki ülke vatandaşları arasında gerçekleşen evlilikler yalnızca bilindik ve gönüllülük esasıyla gerçekleşmemektedir. Birçok habere konu olmuş Suriyeli genç kadınların cüzi ücret karşılığında yaşlı erkeklerle veya engelli biriyle evlendirilmesi, Suriyeli kadınların ikinci veya üçüncü eş olarak Türk vatandaşı erkeklerle kuma evliliği yapmak zorunda kalmaları gibi olaylar da söz konusudur. Dahası Suriyelilerin yoğun yaşadığı bölgelerde bu konuda bir pazar oluşmuş durumda. (Mazlumder, 2014, www.cnn.com.tr,03.03.2016). Bu gibi evliliklerin bazıları ailenin muhtaç olduğu başlık parası için yapılırken, bazıları ise kızlarının yaşayabileceği bir yuvasının olacağı, böylece "hayatını kurtaracağı" gerekçeleriyle yapılmaktadır. Bu durum hiç şüphe yok ki sığınmacıların korunmasız sosyal, ekonomik ve hukuki statüleriyle doğrudan bağlantılıdır. Başta geçim sıkıntısı olmak üzere, sığınmacı kimliğinin yarattığı dezavantajlar aileleri bu gibi zorunlu hallere sevk edebilmektedir. Bu konuda

ayrıca yasal önlemlerin yeterince alınamıyor olması Suriyeli kadınların aleyhinde işleyen bu mekanizmanın sürmesine yol açmaktadır.

6- DIŞLAMA VE YABANCI DÜŞMANLIĞI

Bireylerin ya da hanelerin, ya kaynaklardanya da daha geniş bir ölçekteki cemaatle veya toplumla sosyal bağlar kurmaktan yoksun bırakılmaları sürecini ifade eden (Marshall, 1999) sosyal dışlanma problemi ekonomik sorunların ardından Suriyelilerin diğer önemli bir sorununu oluşturmaktadır. Bu sorun görüşmecilerin %26'sı tarafından dile getirilmiştir. Bu durum daha çok Suriyelilerin ev sahibi konumundaki toplumla karşılaşmalarında duyumsadıkları, bazende doğrudan muhatap oldukları ve özetle "istenmedikleri" mesajı etrafında tarif edilebilir. Bu mesaj çoğunlukla kişilerin bakışlarından, söze dökülmeyen davranışlarından alınmaktadır. Daha açık bir ifadeyle, ayrımcılık-dışlanma konusunu sorun olarak ifade eden görüşmecilerin önemli bir kısmı bunu bu şekilde tarif etmiştir. Bazıları da Suriyeliler aleyhine, şikayetvari konuşmalara kulak misafiri olduklarını ifade etmiştir. Çok az bir kısmı nefret/dışlama içerikli sözlere doğrudan muhatap olduğunu dile getirmiştir.

Suriyelilere dönük dışlama ve hoşnutsuzlukların kaynağında ekonomik sebeplerin olduğundan bahsedilebilir. Bunun için dillendirilen en öncelikli gerekçe Suriyelilerin Türk vatandaşlarının işlerini ellerinden aldıkları, emek piyasasını düşürdükleri vs. şeklindedir. Ayrıca konut kiralalarının artmasının başlıca sebeplerinden biri olarak yine sığınmacılar gösterilmektedir. Yalnızca konut kirası değil, talebin artmasına bağlı olarak gıda fiyatlarında da yaşanan artışlarda Suriyeli mülteciler suçlanabilmektedir. Bu gibi ekonomik temelli problemler gündelik yaşamda erkenden hissedilebilen, ayrıca sosyal ve kültürel konulu problemlere göre daha yaşamsal bir önem arz etmeleri itibarıyla de başat bir nitelik taşıdıklarından söz edilebilir. Sosyal dışlama ve gerilimin esasında ekonomik temelde yaşanan sorunlardan kaynaklanması problemlerin bu gibi mahiyetle açıklanabilir. Diğer araştırmalarda da görüldüğü üzere, Türk vatandaşlarının Suriyelilere dönük şikayetlerinin çoğunluğunu ekonomik temelli olanlar oluşturmaktadır.

Konya'daki saha çalışması üzerinden Türk vatandaşlarının Suriyelilere dönük tutum ve düşüncelerine ilişkin verileri ortaya koyan çalışmada Koyuncu (2014) faktör analiziyle Suriyeli karşıtlığına ilişkin şu bulgulara ulaşmıştır. Suriyeliler yüzünden kendi vatandaşlarımız iş bulamıyor: 0,823; kendi vatandaşlarımız açken yardımlar Suriyelilere gidiyor: 0,817; Suriyeliler geldi huzurumuz kaçtı: 0,772; Şehrin her tarafında ne konuştuklarını anlamadığımız için rahatsız olduğumuz bir sürü insan türedi: 0,763; her türlü imkandan faydalanıyorlar bir de üstüne nankörlük edip şikayet ediyorlar: 0,743;

dilimiz, örfümüz, adetimiz farklı. Bu sebeple uyum sağlayamıyoruz: 0,739; devlet Suriyelilere sağlık, gıda vb. konularda bizden fazla imkan tanıyor: 0,732; Suriyeliler geldiğinden beri ev kiralari arttı: 0,697; burada bu kadar zorluk ve zahmeti çekmek yerine kamplara gitmeliler: 0,679; Suriyeliler geldiğinden beri dilencilik her geçen gün artıyor: 0,669 (Koyuncu, 2014: 132).

Buna karşın çeşitli ticaret odaları tarafından yayınlanan raporlar ve yapılan beyanatlardan anlaşılıyor ki, Suriyelilerin istihdamları konusunda olan şey, emek piyasasında mevcut bir boşluğun bu insanlar tarafından doldurulmasından ibaret olduğudur. Bu konuda Koyuncu’nun (2014) Konya’da yaptığı saha çalışmasında işverenlerin şu beyanatlarını aktarmaktadır:

“Sektörde iş var aslında, ama eleman bulamıyoruz. Bence Suriyelilerin buralara geldikleri iyi oldu. İş boşluğunu doldurdular. Esnaflara bir faydaları dokundu. Burada eleman yoktu. Okullar yükselince (12 yıl kesintisiz eğitimi kastediyor) alt yapı bitti. Her şeyi makine halletse de temelden eleman yetişmediği için sıkıntı yaşıyoruz. Kitap okuyarak iş başına geçen bu işi yapamıyor” (S., Erkek, 37, Aykent Esnafı).

Suriyeli mültecilere dönük dışlama problemini inceleyen diğer bir araştırmada dışlamanın farklı boyutları incelenmiştir (Deniz vd, 2016a). Gaziantep ve Kilis’te yapılan saha çalışmasında sığınmacılara dönük dışlama beş farklı boyutta; mekansal, ekonomik, kültürel, politik ve söylemsel şeklinde incelenmiştir. Mekansal boyutta Suriyeli nüfusun yoksul semtlerde yoğunlaşması ve dolayısıyla kentsel paylaşım temelinde bir gerilimin ortaya çıkması tespiti yer alırken, bu olgunun en şiddetli şekilde bu gibi bölgelerde yaşanma potansiyeli taşıdığı aktarılmaktadır. Ekonomik dışlanma ise yukarıda tartışılan konulara paralel bir şekilde emek piyasasına katılımda yaşanan sıkıntılar ile kira artışları konularında yaşanmaktadır. Dil gibi kültürel dışlanma ise diğer tüm boyutlarla beslenmektedir. Politik dışlanma ise sığınmacıların hukuki statüleri ile devlet kurumlarında yaşadıkları sıkıntılarda ortaya çıkmaktadır. Tüm bunlar ise nihai aşamada söyleme yansıtmaktadır (Deniz vd. 2016a).

Suriyeli sığınmacılara dönük bu gibi sosyal dışlanmanın gerçekleşiyor olması mülteci kimliğinin dezavantajlı konumu ile toplumun cemaatsel kodlara sahip sosyal yapısıyla doğrudan ilişkili olduğundan bahsedilebilir. Yabancı uyruktan kişilerle bugüne değin daha çok turist kimliğiyle karşılaşan bu toplum, tarihinde neredeyse ilk kez Türk vatandaşı olmayan kişilerle birlikte yaşama deneyimini tecrübe etmektedir. Tönnies’in kavramsallaştırması üzerinden ifade edilecek olursa, *gesellchaft’a* göre yabancıyı aralarına dahil etme konusunda daha kuvvetli bir dirence sahip olduğu ifade edilebilecek *gemeinschaft* tipi

toplum yapısında Suriyeliler kolaylıkla ötekileştirmenin nesnesi konumuna düşebilmektedir. Bir de buna göçün başladığı ilk zamanlardan itibaren devlet yetkilileri ve kurumları tarafından toplum arasında yaygınlık kazandırılan “misafirlik” statüsünün taşıdığı geçicilik manası ve buna karşın bu sürenin “fazlasıyla” uzamış olması gibi hususlar sığınmacı karşıtı eylem ve söylemleri arttıran diğer faktörler olarak ilave edilebilir.

Suriyeliler Karşıtlığı ve Linç Girişimleri

Suriyelilere karşı takınılan ayrımcı tutum kimi zaman yabancı düşmanlığı düzeyine ulaşabilmektedir. Bu düzeyde ev sahibi konumundaki bireyler Suriyelilere açık şekilde sözlü veya eylemsel biçimlerde tepkilerini gösterebilmektedir. Bunların bazılarında infial, mahalledeki Suriyelilere yönelik toplu linç girişimlerine kadar varabilmektedir. Bu gibi olayların ne denli yaygın olduğunu anlamak için internet ortamında basit bir arama yapmak yeterlidir.

Bu saldırılar çoğunlukla münferit bir olay veya bir söylenti sonrasında çevredeki insanların bu olaya iştirak etmesiyle toplumsal bir boyut kazanmaktadır. Suriyelilerin varlığına henüz alışmamış bir grup insan en ufak bir hadisede kalabalığa karışarak sığınmacılara yönelik saldırılar gerçekleştirilebilmektedir. Bu gibi kolektif hareketlerde bunu makul gösterecek birtakım gerekçeler insanlar arasında tekrarlanır ve neticede gerçekdışı bir söylenti böylece “gerçeğe” dönebilmektedir. Bu gerekçeler çoğunlukla Suriyelilerin Türk vatandaşlarına saldırdıkları, tecavüz girişiminde buldukları, baskı uyguladıkları, kendilerine uyum sağlamadıkları, işgücü piyasasını düşürdükleri, işlerini ellerinden aldıkları, kira artışlarına sebep oldukları gibi içeriğe sahiptir.

Bunlardan en tehlikelisi ve güruhu toplamak için en garantili olanı hiç kuşkusuz “namusa” ilişkin olanını oluşturmaktadır. Bu gibi söylentiler karşısında Suriyelilere yönelik saldırılar çok kolaylıkla gerçekleşebilmektedir. Bu konuda Ekinci (2015) Gaziantep’te Türk vatandaşları arasındaki şu söylentileri aktarmaktadır: “Suriyeliler sürekli şunu söylüyor: Antep’liler çok iyi, onlardan eşlerini dahi istesek verirler”, Suriyeli kadınlar fuhuş yapıyor, toplumun ahlakını bozuyor”, Suriyeli erkekler kadınlarımızı, kızlarımızı taciz ediyor” (Ekinci, 2015: 51).

Suriyelilere karşı yapılan toplu saldırılarda genelde mahalledeki Suriyeliler ya civardaki kamplara ya da başka mahallelere nakledilmektedir. Dolayısıyla, göstericiler bir anlamda amaçlarına varmış olmaktadır.

“Gaziantep’te Suriyelilere yönelik saldırılar sonrasında, neredeyse tüm linç saldırılarında olduğu gibi, saldırıya uğrayan taraf bölgeyi terk etti, dışarı

çıkmaktan korkar hale geldi ya da kimliğini gizlemek zorunda kaldı. Olayların ardından Suriyeliler linçe ve tacize maruz kalmamak için ve Suriyeli oldukları anlaşılmasın diye çeşitli taktikler geliştirdi; bazı kadınlar başörtülerini (bonesiz başörtüsü ve alna yapışık, genellikle tek renk örtü) ve kıyafetlerini Antepli kadınlar gibi giymeye, erkekler ise Suriye’ye özgü yerel kıyafetlerini (cellabiye) değiştirip Antepli erkekler gibi giyinmeye başladı; bazıları ise saldırıların ardından olayların yaşandığı mahalleleri terk etti. Öte yandan bazı Suriyeliler linçten sırasında ve sonrasında evlerine ve işyerlerine Türk bayrağı astı. Bayrağın linç kovucu bir unsur olduğunu ve milliyetçi linçe karşı işlevsel bir çözüm aracı olarak kullanılabilirliğini komşularından öğrenmişler” (Ekinci, 2015: 49).

Suriyelilere duyulan diğer bir tepki de, zengin sayılabilecek kimi Suriyelilerin lüks araçları ve tüketim alışkanlıklarıyla kamusal alandaki varlıklarının, ev sahibi ama yoksul denebilecek bireyler üzerinde yarattığı “yıkıcı” ruhsal etkiler şeklinde ifade edilebilir. Bazı sığınmacıların bu umarsız gibi görünen yaşam tarzları, memleketi harap olmuş, büyük acılar çekmiş, birçok şeyini kaybetmiş bir sığınmacıdan beklenebilecek davranışlar gibi görünmemektedir. Bu durum elbette Suriyelilerin “düşmüş bir halk” oldukları kanaatinden ileri gelen “acıma ve yardım etme” duygularını ortadan kaldıran bir sonuç yaratmaktadır.

Suriyelilerin ülkeye geldikleri ilk zamanlarda Türk vatandaşları tarafından Suriyelilerin keyiflerine düşkün oldukları, gece geç vakitlere kadar yatmayıp, nargile içtikleri, ardından öğle vakitlerine kadar uydukları kısacası ehlikeyf bir halk oldukları yönünde genel bir düşünce hakimdi. Nitekim bu kanaat Türk vatandaşı komşular tarafından edinilen izlenim sayesinde yayıldı. Dolayısıyla olgusal birtakım doğrulukları var idi. Ancak zamanla bu söylentiler kayboldu. Çünkü Suriyeli sığınmacılar geçen süreyle birlikte Suriye’den kalma alışkanlıklarını terk etmek ve yaşam mücadelesinin acı gerçeğiyle yüz-yüze geldi.

“Bir diğer şikayet, Suriyelilerin “sanki ülkelerinde savaş ve katliam yokmuş gibi lüks giyindikleri, makyaj yaptıkları, eğlendikleri, kahkahalar attıkları, yerleşik halktan daha mutlu ve duyarsız oldukları” yönünde. Bu düşünce, Suriyelilerden gündelik hayatın her anını bir ağıt ve yas havasında yaşamalarını beklemekte” (Ekinci, 2015: 54).

Bunun yanında Suriyelilerin park, pazar, kaldırım, toplu taşıma gibi mekanlardaki görünürlüklerinin artması da şikayet konusu olabilmektedir. Bu gibi rahatsızlıklar esas olarak “ev sahibi” ile “misafir” olma konseptleriyle açıklanabilir. Birinci konumdaki Türk yurttaşı kişiler bu memleketin asıl sahipleri, kalıcı olanları iken, buna karşın ikinci konumdaki Suriyeliler ise misafir ve

dolayısıyla geçici olanları temsil etmektedir. Ev sahibi olarak Türk yurttaşları haliyle misafir konumundaki kişilerin mülkleri saydıkları mekânların, işlerin, olanakların vs. ellerinden alınmasının başlıca sorumlusu olarak Suriyelileri görmesi, bunun ise bir bakıma “dağdan inip bağdakini kovma” şeklinde yorumlanması Suriyelilere yönelik yabancı düşmanlığının hermenötiğini kısmen açıklayabilir. Suriyelilerin mahalleden kovulması olayında örneğin bu yorum çerçevesinde, “ev sahibi olma düşüncesinin topluluk içinde yarattığı dayanışma, sonradan aralarına katılan grubun oradan kovulması için temel oluşturduğu” şeklinde formüle edilebilir.

Bu durumu açıklayabilecek diğer bir boyut ise, yukarıda da değinildiği üzere, Türkiye toplumunun halen güçlü halde bulunan cemaatsel sosyal yapısı ile yine bununla ilişkili olan göçmen veya sığınmacı konumundaki yabancıyla yaşama deneyiminin neredeyse yok denebilecek düzeyde olmasıyla bağlantılıdır. Cemaat tipi sosyal yapıda canlı olan “biz” duygusu kolaylıkla yabancı konumdaki gruplar için “onlar” konumlandırmasını üretebilmektedir. Bu durumu kolaylaştıran etken olarak ise ABD, Kanada veya Avrupa ülkelerinde olduğu gibi göçmen ve/veya sığınmacı gruplarla birlikte yaşama deneyiminin Türkiye toplumu açısından bu ölçekte ilk kez deneyimleniyor olması yabancı düşmanlığının kolaylıkla toplumsal düzeyde yeşermesini sağlayabilmektedir.

Cemaatsel sosyal yapı öte yandan, düşmüş, zor durumdaki insana yardım edilmesini teşvik eden değer ve kurumları da barındırır. Bir başka ifadeyle, cemaatsel tarz sosyal ilişkilerin canlı olduğu toplumlarda, yoksullara yardım, merhamet, acıma gibi davranış örüntüleri toplumda kabul gören ve uygulanan örüntülerdir. Fakat, bu gibi örüntüler bireylerin insaf, vicdan, maddi/manevi güçleri gibi etkenlere bağlı olduğu için kurumsal bir nitelik arz etmezler. Bu sebeple de sürekli değildirlir. Örneğin, bu konuda saha çalışmasının bulgularından bir tanesi, Suriyelilerin ilk geldikleri zamanlarda komşuların kendilerine yardım ettikleri, ancak daha sonra bu yardımların kesildiği şeklinde olmuştur.

Bunun dışında, bazı grupların sergilediği Suriyeliler karşıtlığı tutumkarşısında duran ve mülteci haklarını savunan birtakım örgüt ve hareketler de Türkiye’de mevcuttur. Bu gibi örgütler kimi zaman sosyal medyada kimi zaman sokak gösterileriyle Suriyelilere karşı meydana gelen saldırı olaylarını protesto etmek ve yabancı düşmanlığına karşı durmak için eylemler düzenlemektedirler.

Kiraya Evin Verilmemesi

Bu kategori altında değerlendirilebilecek “kiraya ev verilmiyor” sorunu %19'luk oranla diğer önemli bir problemi oluşturmaktadır. Ev sahipleri tarafından Suriyelilere kiralık ev verilmemesinin başlıca sebeplerin birisi, bu insanların başta az sayıda iken daha sonra gelen akrabalarıyla birlikte kalabalıklaşmaları şeklinde gösterilmektedir. Öte yandan, elektrik ve su faturalarını ödemeyen, evi hor kullanan bazı Suriyeli ailelere ilişkin çıkan söylentiler bazı ev sahiplerini böyle bir tutum içine sevk edebilmektedir. Sözgelimi, Gaziantep’te bir Suriyeli kiracı ev sahibini öldürmüş ve bu olay epey bir gündem yaratmıştır.

Suriyeli, ev sahibini öldürdü Gaziantep karıştı: “Gaziantep’te 62 yaşındaki Hıdır Çalar, 'ev boşaltma' nedeniyle tartıştığı Suriye uyruklu kiracısı tarafından bıçaklanarak öldürüldü”(MilliyetErş. Tar: 12.08.2014).

Bu gibi üzücü vakalar Suriyelilere karşı tedirginliği daha da arttırırken, bazı ev sahiplerinin evlerini Suriyeli sığınmacılara kiralamama gibi daha katı tutum ve davranışlara sevk edebilmektedir.

"Cuma evi kiralamaya karar verdiğinde emlakçı ona "Hataylıyım de" diye akıl vermiş. Çünkü birçok ev sahibi Suriyelilere ev vermek istemiyormuş. Emlakçıyı dinleyen Cuma Çağlayan Deresinde bir ev tutmuş ve ev sahibine 'Hataylıyım' demiş. Bir süre sonra Cuma'ların Suriyeli olduğu anlaşılmış ve ev sahibi çocuklarıyla birlikte Cumaların üzerine yürümüş. Ev sahibi tam 20 gün Cumaların suyunu kesmiş. Susuzluğa dayanamayan Cumalar sonunda evi terk ederek Nurtepe'ye taşınmışlar" (Akdeniz, 2014: 35).

Ev kiralamayı başaran kimi Suriyeliler bu kez ev sahibinin yıllık kira artışını çok yüksek tutması ve evde kalacak kişi sayısına sınırlama getirmesi problemleriyle karşılaşabilmektedirler.

7- GELECEĞE İLİŞKİN DÜŞÜNCE VE TEMENNİLER

“Hiç beklemedikleri bir anda, aniden başlayan iç savaşın ortasında kalarak apar topar yurtlarını ve evleri terk etmiş ve komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmış Suriyelilerin bugünkü hallerini en özet şekilde tek kelimeyle tarif edilmek istense, buna herhalde “belirsizlik” sözcüğünden daha uygun başka bir kelime düşmezdi. Kendi ülkelerindeki kaotik durum başta olmak üzere, kendilerinin, çocuklarının veyakın akrabalarının geleceklerine dair, bu ülkedeki mevcudiyetlerine ilişkin ne olacağını, ne yapacakları konusunda kati bir belirsizlik yaşadıklarından bahsedilebilir. Günü kurtarmaya dönük çabalar ve kısa süreli planlar çerçevesinde hayatlarını kurdukları ifade edilebilir.

Örneğin saha çalışması sırasında bundan sonraki hayatınızın ne şekilde devam edeceğini düşünüyorsunuz? Neler yapmayı planlıyorsunuz?” şeklindeki açık uçlu soruya bireylerin önemli bir kısmı, geleceğe ilişkin bir hayal kuramadıkları, geçimlerini sağlama dışında başka bir kaygıları olmadıkları, günü kurtarma derdinde oldukları, gününbirlik yaşadıkları şeklindeki cümlelere yakın yargılarla yanıtlar vermişlerdir. Bir Suriyeli yaşadığı bu durumu şu şekilde özetliyor: “Burada insan hayvan gibi yaşıyor. Yani işe gidiyor, sonra gelip yattıyor. Suriye’de işe gideriz. Sonra eve geliriz, banyo yapıp dışarı gezmeye, kahve içmeye çıkarız”(A. Erkek. 42, Halepli).

Bir belirsizlik ve çaresizlik halini ifade eden bu gibi yargılarla sabit olunan Suriyelilerin geleceklerine ilişkin tecrübe ettikleri belirsizlik; bir yanda Suriye’de son hız devam eden ve her geçen gün daha da çetrefilli hale gelen iç savaş, öte yandan da Türkiye’deki misafir olma statülerine bağlı olarak geçici olduklarına dair bilinç ve/veya bilinçaltı düzeyinde sürdürülen geçicilik mefhumuyla yakından bağlantılı olduğu iddia edilebilir. Suriye’den farklı olarak, Suriyeliler için geçinmek Türkiye’de çok daha zor. Kira, elektrik, su ve temel gıda ihtiyaçları çok pahalı. Bu sebeple sığınmacılar Türkiye’de çok çalışmak zorunda kaldıklarını, yoğun çalışma temposundan boş vakitlerinin olmadığını, bu sebeple de, Suriye’de olduğu gibi, kendilerine ve ailelerine zaman ayıramadıklarını, eğlenmek için bir şey yapamadıklarına yönelik sıkıntılarını aktarmışlardır.

Bir başka mülakatta bir Suriyeli sığınmacı Suriyeliler arasında sorun yaşanıp yaşanmadığına ilişkin söylediği aşağıdaki cümleler, Suriyelilerin başlıca amaçlarının sorunsuz bir şekilde Türkiye’deki yaşamlarını sürdürmek olduğunu teyit etmektedir.

"Suriye’den gelen hiç kimseyle bizim burada bir sorunumuz yok. Biz selam veririz, çünkü selam Allah’ındır. Aslında biz burada biraz daha yakınlaştık. Biz diğer ülkelerde misafiriz, tek istediğimiz yaşamak, başka da bir şey istemiyoruz" (Akdeniz, 2014: 36).

Geleceğe ilişkin plan ve temenniler arasında ikinci sırada, Suriye’deki savaşın bir an önce bitip yurda dönme temennisi gelmektedir. Bu temenninin sebebi sorulduğunda, neredeyse önceden kararlaştırılmış gibi, görüşmecilerin Suriye’deki yaşamı öven cümlelerini sıraladıkları gözlenmiştir. Suriyeli sığınmacılar sıklıkla, Suriye’deyken hayatlarının çok güzel olduğundan, geçinmenin çok kolay olduğundan, hayat pahalılığı gibi bir şeyin olmadığından, bu yüzden en yoksul insanın bile yaşamını kolaylıkla sürdürebildiği, şehirlerin çok güvenilir olduğundan, bunu örneklemek için de kadınların gece yarısı üzerlerinde kilolarca takılarla sokakta yürüyebildiklerini anlatan, bu ve buna

benzer cümleler birbirinden bağımsız çok sayıdaki Suriyeli sığınmacı tarafından dile getirilmiştir.

Geleceğe ilişkin sıklıkla tekrarlanan üçüncü temenni “içinde bulunulan durumun iyileşmesi ve Türkiye’de yeni bir hayat kurmak” şeklinde olmuştur. Bu temennide bulunan insanlar, bunu gerekçelendirme sebepleri olarak Suriye’deki iç savaşın çok uzun yıllar süreceği, savaş bitse bile memlekette güvenlik sorununun devam edeceği, yaşanabilir hale gelmesi için birkaç kuşağın geçmesi gerektiğine ilişkin ifadelerde bulunmuşlardır. Bu kişilere göre, geri dönme umudunu sürdürmek yerine burada kalıcıymış gibi hareket ederek, ona göre yeni bir hayat kurmak daha doğru olacaktır.

SONUÇ

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği rakamlarına göre bugün Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı 2.5 milyonu aşmıştır. Bu rakam itibarıyla Türkiye dünyada en fazla sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke ilan edilmiştir. Bunların yaklaşık 270 bini AFAD tarafından kurulan geçici barınma merkezlerinde kalırken, geriye kalanlar ise şehirlerde kendi imkanlarıyla yaşamaktadır. Suriyeliler çoğunlukla sınıra yakın iller ve İstanbul gibi büyük şehirler olmak üzere, bugün neredeyse Türkiye’nin her kentine dağılmış durumdadır.

Suriyeliler Türkiye’ye giriş yaptıkları Nisan 2011 tarihinden itibaren *misafir* olarak tanımlanırken, Ekim 2014 tarihinde çıkarılan yönetmelikle bu tarihten itibaren geçici koruma statüsüne alınmışlardır. Bu statü kendilerine ikamet için herhangi bir ücret ödemeksizin Türkiye’de oturma izni vermekte, sağlık ve eğitim gibi hizmetlerden ücretsiz yararlanabilme imkanı sağlamaktadır. Ancak, adından da anlaşılacağı üzere bu statü, Suriyelilerin ülkedeki varlıklarını geçici bir zeminde tutan bir nitelik taşımaktadır. Bu ise sığınmacıların bu topraklarda kök salma çabalarına ket vurucu, dolayısıyla da toplumla daimi ilişkiler kurma yönündeki emellere set çekici bir etki yaratmaktadır.

Buna karşın iç savaşın devam ettiği Suriye’deki mevcut şartlar Suriyelilerin ülkedeki varlıklarının yıllara yayılabileceği, belki de Lübnan ve Ürdün gibi ülkelerdeki Filistinli mülteciler örneğinde olduğu gibi, kronik bir sorun haline gelip kuşaklar boyu devam edebileceğini bizlere anlatmaktadır. Özetle Suriye ve bölgedeki koşullar Suriyelilerin Türkiye’deki varlıklarının geçicilik mefhumu içinde değerlendirilmesinin doğru bir yöntem olmadığını, bu noktada bu insanların uzun yıllar bu topraklarda kalacakları, önemli bir kısmının da kalıcı hale gelebileceği önermesinden hareketle devlet politikasında Suriyeliler

konusunda kalıcılığa yönünde bir paradigma değişikliğine gitmeye zorladığından söz edilebilir.

Bu paradigmatik değişim kaçınılmaz olarak sığınmacıların toplumla entegrasyonlarının sağlanabilmesi için buna uygun politikaların geliştirilmesi gerekliliğini öne çıkarmaktadır. Bu hem toplumsal düzenin sağlanabilmesi hem de sığınmacıların insana yaraşır şekilde yaşamlarını idame edebilmeleri açısından işlevsel bir durumu ifade etmektedir.

Bu bağlamda entegrasyon politikaları ekonomik, sosyal ve kültürel olmak üzere üç başlık altında incelenebilir. Makalenin konu ettiği sosyal ve kültürel entegrasyon meseleleri bağlamında araştırma bulgularına dayanarak özetle şunlardan bahsedilebilir: Entegrasyonun kapısını aralayacak ilk koşulun sığınmacıların Türkçe dilini öğrenmeleri olduğundan bahsedilebilir. Bu hususun kritik bir önem taşıdığı, göçmen alan ülkelerde uygulanan ilk politikalarından birisi olarak göçmenlerin dil eğitim kurslarına yönlendirilmelerinden anlaşılmaktadır. Bu konuda Suriyeliler arasında yüksek bir motivasyonun olduğundan rahatlıkla bahsedilebilir. Buna karşın, bunu başarabilmeleri için yeterli düzeyde imkan ve fırsatların bulunmadığından söz edilebilir. Dahası devletin henüz bu konuda sabit bir politika geliştirme iradesi gösterdiğinden bahsedilmesi olası değil.

İkinci olarak, Suriyeli çocukların eğitim yaşamlarının devam ettirilmesi entegrasyonun sağlanması açısından diğer kritik bir konuyu oluşturmaktadır. Halihazırda, okul çağında bulunan yüz binlerce sığınmacı çocuk, yıllardan bu yana okula devam edememektedir. Bu durum her şeyden önce büyük bir hak ihlali ve mağduriyet sebebidir. Oysa bu yetişen kuşağın toplumla bütünleşmeleri, toplumla sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri açısından büyük bir önem ve sorun teşkil etmektedir. Son dönemlerde Milli Eğitim Bakanlığı bu konuda önemli adımlar atmış olsa da, okula devam eden çocuk sayısı göz önünde bulundurulduğunda bu konuda hedeflenen rakama henüz çok uzak olduğumuz görülmektedir.

Entegrasyonu sosyal boyutta sağlayabilecek diğer bir husus Türk ve Suriye yurttaşları arasında gerçekleşen evlilikler meseledir. Araştırma bulgularına göre bu konuda gerçekleşen evlilikler henüz çok az düzeydedir. Ancak bunun ilerleyen dönemlerde artmayacağına bir garantisi bulunmamaktadır. Dahası Suriye'deki iç savaş öncesinde çok sayıda evliliklerin gerçekleştiği, dolayısıyla da iki toplum arasında kayda değer bir kan bağının oluştuğundan bahsedilebilir.

Entegrasyon önündeki en büyük engel hiç şüphesiz dışlama ve yabancı düşmanlığı olgularıdır. Araştırma bulgularına göre bu durum Türkiye'de henüz

kitlesele bir boyut kazanmamıştır. Ancak, misafir dolayısıyla da geçici olarak görülen bu insanların kalma süreleri uzadıkça sığınmacılara dönük hoşnutsuzlukların kimi zaman arttığı ayrıca belirtilmesi gereken bir hususu oluşturmaktadır. Suriyelilere dönük toplumun bu aşamada sığınmacılara dönük tavrında ikili bir tutumu sergilediğinden bahsedilebilir. Bir yandan yardım eden, hoşgörü gösteren bir tutum söz konusu iken, öte yandan işsizliğe sebep oldukları, huzursuzluk yarattıkları, toplum düzenini bozdukları gibi suçlayıcı bir tutum sergilenebilmektedir. Bu tutumun bir sonucu olarak kimi zaman Suriyelilere dönük kitlesele saldırılar, linç girişimleri çeşitli illerde meydana gelmiştir.

Sığınmacılara dönük bu gibi saldırıların kolaylıkla taraftar bulması iki etken düzeyinde açıklanabilir. Birincisi, Türkiye’de toplumun tümüyle olmasa da, cemaatsel toplum yapısını taşıyan bir nitelik göstermesi ve bununla ilişkili olarak göçmen gruplarıyla birlikte yaşama deneyiminin henüz gelişmemiş olması hususudur. İkinci olarak, Suriyelilerin sahip oldukları "geçici koruma statülerinden" ileri gelen naif durumlarının haklarını savunmaları noktasında kendilerini savunmasız hissetmeleri ve ev sahibi toplum tarafından bu şekilde algılanmalarıyla yakından ilişkilidir.

Bugün Suriyeli sığınmacıların içinde bulunduğu durum tam manasıyla bir "düşmüş olma" halini anlatmaktadır. Hiç beklemedikleri bir anda evlerinden, yurtlarından olmuş, kendilerini bir anda komşu ve uzak ülkelerde sığınmacı/mülteci konumuna düşmüş halde bulmuşlardır. İşin en acı tarafı da yurtlarına yakın bir zamanda döneceklerine ilişkin bir umutlarının olmamasıdır. Türkiye uyguladığı açık kapı politikasıyla bugüne değin insan hakları bağlamında sorumlu davranmış, fakat milyonları aşan sığınmacı sayısı ile da bu yükü taşıyamaz bir konuma düşmüştür. Dünyada en fazla Suriyeli sığınmacı kitlesini barındıran Türkiye açısından bu sorunun eksiksiz şekilde idare edilmesinin beklenmesi elbette mümkün değildir. Ancak, fiili bir durum neticesinde ortaya çıkan sığınmacı krizinin bu aşamadan sonra daha isabetli sürdürümü açısından entegrasyon politikalarının yürürlüğe konulmasının kaçınılmaz bir hal aldığından bahsedilebilir. Sorun sosyolojik ve politik olmaktan çok insani bir boyut taşımaktadır. Dolayısıyla da konunun en başta bu yönüyle irdelenmesi gerekmektedir.

ÖNERİLER

- 1- Kültürel uyumun sağlanabilmesi için acil olarak Halk Eğitim Merkezleri bünyesinde Suriyelilere yönelik ücretsiz Türkçe eğitim kursları açılmalı, sığınmacıların Türkçeyi konuşabilmeleri öncelikli bir hedef olarak ortaya konmalıdır.

- 2- Okul çağında olup eğitim sisteminin dışında kalmış ve yüz binleri bulan Suriyeli çocuk ve gençlerin tümünün eğitim kapsamına alınması için daha fazla çaba harcanmalıdır. Suriyeli çocuklara yönelik verilen eğitim, bu çocukların gelecekte ulusal ve uluslararası düzeyde eğitimlerine devam edebilecekleri, işgücüne katılabilecekleri imkanları sunabilecek bir hedefe dönük olmalıdır. Bunun için bu çocukların diploma sorunlarının UNICEF gibi uluslararası kuruluşlar bünyesinde çözüme kavuşturulması gerekmektedir.
- 3- Göçmenlerin entegrasyonu konusunda yaşadıkları problemler sebebiyle Avrupa ülkelerinin tecrübe etmekte olduğu toplumsal ayrışma, yabancı düşmanlığı, ırkçılık gibi toplumsal düzeni bozucu faktörleri sığınmacılar bağlamında Türkiye'de ortaya çıkarabilecek söylem ve eylemlerin önüne geçilmeli, bunun için yasal ve politik tedbirler geliştirilmelidir. Sözelimi Suriyeliler karşıtı hareketler ve saldırılar konusunda katı önlemler alınmalı, sığınmacıların haklarının korunması için hassasiyet gösterilmelidir. Toplumsal nefreti yaratabilecek söylemlere izin verilmemeli, bunu yaratabilecek söz ve cümlelerden uzak durulmalıdır.

Kaynakça

AFAD. 2014a. Suriye'den Türkiye'ye Nüfus Hareketleri, Kardeş Topraklarındaki Misafirlik. Ankara: AFAD Yayınları.

AFAD. 2014b. Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar. Ankara: AFAD Yayınları.

Akdeniz, E. 2014. Suriye Savaşının Gölgesinde Mülteci İşçiler. İstanbul: Evrensel Kültür Kitaplığı.

AMNESTY 2015. The Global RefugeeCrisis, A Conspiracy of Neglect, AmnestyInternation Ltd. London. <https://www.amnesty.org/en/documents/pol40/1796/2015/en/> Son Erş Tar: 22.06.2015.

CANEFE, N. 2015. "Mülteciden Sığınmacıya, Başvurucudan Göçmen İşçiye, Suriye'den Arafa Giden Yol", Birikim Dergisi, Sayı: 311, 17-26.

DENİZ, Ç. HÜLÜR, B. EKİNCİ, Y. 2016a. Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları. SBARD. Yıl: 14, Sayı: 27, 17-40<http://sbard.org/pdf/sbard/027/027%20sbard.17-40.pdf>, Son Erş. Tar: 07.06.2016.

DENİZ, Ç. HÜLÜR B. EKİNCİ, Y. 2016b. Göç, Strateji ve Taktik: Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayat Deneyimleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar dergisi. Cilt: 9 Sayı: 42, 1077-1087. <http://www.sosyalarastirmalar.com>, Son. Erş. Tar: 07.06.2016.

DENİZ, Ç. HÜLÜR B. EKİNCİ Y. 2016c. Sosyal Dışlama Bağlamında Gaziantep'te Suriyeli Sığınmacıların Eğitim İmkânlarına Erişimi. Eğitime Bakış Dergisi. Eğitim Bir Sen. Yıl: 12, Sayı:

36. http://www.egitimbirsen.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz/egitimebakis_36web.pdf,
Son. Erş. Tar: 07.06.2016.

DOYTCHEVA, M. 2013. Çokkültürlülük. İstanbul: İletişim Yayınları.

EKİNCİ, Yusuf. 2015. Misafirlik Dediğin Üç Gün Olur!: Suriyeli Sığınmacılar ve Sosyal Dışlanma. Birikim Dergisi, Sayı: 311, 48-54.

ERDOĞAN, M.M. 2015. Türkiye'deki Suriyeliler, Toplumsal Kabul ve Uyum. (1. Basım) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniv. Yayınları.

GAZİANTEP TİCARET ODASI, 2014, Gaziantep Ortak Akıl Raporu, Suriyeli misafirlerle ilgili yaşanan sorunlar ve Çözüm Önerileri, www.gto.org.tr Son Erişim Tar. 10.08.2015

Human Rights Watch, 2015. Turkey: 400.000 Syrian Children Not In School. <https://www.hrw.org/news/2015/11/08/turkey-400000-syrian-children-not-school>, Son Erişim Tarihi: 10.11.2015.

KAP, D. 2014. Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları. Akademik Perspektif. 30-35. [http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35\(1\).pdf](http://www.ikv.org.tr/images/files/Akademik-Perspektif-Aralik-2014_30-35(1).pdf). Son Erişim Tarihi: 30.09.2015.

KOYUNCU, A.2014. Kentin Yeni Misafirleri Suriyeliler. (1. Basım). Konya: Çizgi Kitabevi.

KURTULUŞ, B. 2015. Victim of the War: Turkey's Syrian "Guests". Electronic Journal of Political Science Studies. June 2015. Vol.6, No. 2, 45-60

MAZLUMDER. 2014a. Adana'daki Suriyeliler Raporu. Mazlumder Adana Şubesi.

MAZLUMDER. 2014b, Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu. Mazlumder Kadın Çalışmaları Grubu. www.mazlumder.org. Son Erş. Tar: 09.06.2016.

News Sky. 2010. Merkel: Multiculturalism is Failed. 17 October 2010. [online] <http://news.sky.com/story/812922/merkel-multiculturalism-has-failed-in-germany>Erş. Tar. 04 Ekim 2014

ÖZMEN, N. 2012. Çokkültürlü Toplumda Sosyal Entegrasyon ve Din. (1. Basım). İstanbul: Çamlica Yayınları.

Resmi Gazete. 2014. Geçici Koruma Yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf>. Son erişim tarihi: 20.06.2015

YÜCEBAŞ. M. 2015. “Gaziantep Yerel Basınında Suriyeli İmgesi: Yeni Taşranın Yeni Suskunları: Suriyeliler”. Birikim Dergisi, Sayı: 311, 38-47.

UNHCR. 2011. “The 1951 Convention and Its 1967 Protocol. Relating to The Status of Refugees”. <http://www.unhcr.org/4ec262df9.pdf>. Son Erş. Tar. 14.08.2015.

UNHCR, 2014. Sıkça Sorulan Sorular, Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Broşürü, http://www.unhcr.org/tr/uploads/root/faq_-_turkish.pdf, Son Erişim. Tar. 01.04.2014

UNHCR. 2014. World at War, Global Trends Forced Displacementin 2014. <http://www.unhcr.org/556725e69.pdf>, Son Erişim Tar: 20.06.2015.

1951 Cenevre Sözleşmesi. <http://www.hyd.org.tr/?pid=294>. Son Erişim Tar. 14.08.2015

2001 Temporary Protection Directive, (<http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/temporary-protectionErş>. Tar: 03.04.2014).

6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Resmi Gazete. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>, Erişim Tarihi: 25.02.2015).

4145933 sayılı M.E.B Genelgesi. Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri. 201/21. http://antalya.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2014_10/02015212_yabanc.pdf. Son Erişim Tarihi: 11.09.2015